

- 37 Constantinus Magnus statuit, ne aliquis ad crucis mortem damnaretur.
 38 Crucis Sanctæ signum à quo Constantino apparuit, venerabile admodum Romanis fuit.
 39 Signum Crucis adhuc ante Christi passionem felicitatem, salutemque prænotabat.
 40 Ezechielis locus adducitur.
 41 Furca erectio signum est jurisdictionis cum mero & mixto imperio.

De crucis & furcæ supplicio.

CAPUT V.

- 1 Inter eas poenas, quibus Romanorum Respublica scelerum prosequatur auctores, ut maxima ultimum supplicium recensetur, l. Si quis forte 6. §. ult. cum leg. seqq. ff. de poen. l. 4. tit. 31. part. 7. Farinac. in Praxi, tom. 1. quest. 19. Clar. in §. fin. à quest. 76. Guazzin. de defension. reor. defens. 33. cap. 4. Petr. Gregor. Syntagm. Jur. lib. 3. ex cap. 10. Bobadill. in Polit. lib. 2. cap. 21. n. 218. in fin. quod est vitæ naturalis ademptio, l. Ultimatum 21. ff. eod. ad quam non temerè, sed raro rei damnabantur, & non nisi ex atrocissimis criminibus. Bobad. ubi proxime.
- 2 Non tamen omnes simili instrumento, vel modo perimebantur; etenim pro diversitate personarum, ac facinorum multifariam damnati vitam agebant, veluti gladio aut securi decapitati per scelerem, fume intra carcerem strangulati, præcipites acti intra carcerem ex loco destinato, qui vocabatur Robur, vel extra è rupe Tarpeia: in cruce acti per carnificem, ad furcam appensi, flammis absumpti, culeo infuti, projectique in mare, vel fluvium, ac tandem bestiarum immanitate lacerati. Quæ omnia constant ex l. Aut damnatum 8. §. 1. & §. Hofes, l. Capitalium, in princip. & in §. Qui ob inimicitias, & §. Famosos, ff. de poen. l. Paena 9. ff. ad l. Pompei. de parricid. l. unic. in princ. C. de mulier. que se prop. serv. junxer. l. ult. tit. 19. l. 6. tit. 31. part. 7. D. Covar. in Clem. Si furiosus, part. 2. in princ. num. 12. de homicid. Just. Lips. tract. de cruc. Jacob. Gretser. eod. tract. Joan. Rosin. de antiquit. Roman. lib. 9. cap. ult. versic. Judicio facto, & lib. 8. cap. 28. sub §. de legib. parricid. Farinac. Clar. ac Guazzin. ubi proxime. Sed ex his suppliciis pleraque de communi consuetudine aboleverunt, solumque frequentantur furcæ, strangulationis, & gladii, nisi flagitii enormitas ita insolens sit, ut diriosem, aut turpiorem poenam oporteat irrogari. Guazzin. d. c. 4. num. 8. & apud nos est lex 6. tit. 31. part. 7. quæ expressim præcipit, & crucis mortem inferri vetat, ubi Gregor. Lop. gloss. ult. docet, iudici non licere insolitum supplicium irrogare, alioqui damnatus ad mortem modo inusitato, jure communi nec intestabilis, nec incapax efficeretur, & qui sententiam tulit, in syndacatu coërebitur.
- 3 Hic meminisse libet quæstionis, an scilicet poena damnationis ad bestias ultimum supplicium importet: Assertio negativa deducitur ex l. Quicumque 8. ff. ad l. Corn. de fals. ubi datio ad bestias levior poena ultimo supplicio probatur, unde sic tenent aliqui apud Farinac. sup. q. 115. num. 12. & 100. Assertiva patet ex l. Si quis filio 6. §. Irritum, ff. de injust. rupt. d. l. Capitalium, §. Famosos, l. Qui ultimo 29. ff. de poen. ubi Gloss. verb. Ad bestias, & ita post alios tenet Farinac. ubi nuper. At Budæus in d. l. Aut damnatum, §. Quicum-

que, ut memorata jura conciliaret, talem excogitavit distinctionem. Aut reus simpliciter damnatur ad bestias, & tunc is non destinatur ultimo supplicio, sed servatur ut eas curet, vel ut cum ipsis more athletarum armis indutus depugnet in publicis spectaculis, unde incolamus, vitæque comite evadere potest belluarum feritate devicta, argumento legis 1. §. Item Senatusconsulto, ff. de postul. l. Athletas, ff. de iis qui not. infam. juncta Glossa ibi, l. unic. C. de athlet. lib. 10. & sic exaudiri debet Consultus in d. l. Quicumque, ff. ad l. Corn. de fals. Aut qui lege, vel sententia jubetur bestiis subjici, quo casu damnatus eis inimicis dilacerandus subjacebat, imò solebat clavis affixus, vel funibus alligatus immanitati ferarum exponi, Just. Lips. sup. lib. 3. cap. 11. ubi Budæi conciliationi suffragatur: juxta quæ poena subjectionis ad bestias ultimi supplicii est, quo sensu accipienda sunt jura in d. l. Si quis filio, & alia nuper adducta. An verò hujusmodi concordia omnino juri consonet, prolixæ indagacionis est, alii perpendant.

Ex omnibus his capitalibus suppliciis id sævis-
 4 simum censetur, cum homo flammis traditur enecandus, argumento dictæ legis Capitalium, in princ. Tertullian. ad Martyr. cap. 4. Farinac. d. q. 19. num. 21. Guazzin. cum aliis sup. num. 15. Petr. Fab. lib. 2. semestr. cap. 7. ideoque pietatis intuitu apud Catholicæ Fidei cultores, ubi poena ignis lege irrogatur, prius compressis faucibus reus interficitur, quam comburatur, nisi hæreticus sit, qui in sua perfidia impenitens perseveret, sicut prænotatum est supra, lib. 2. cap. 10. num. 114. & 119. At nihilominus Just. Lips. lib. 2. cap. 1. putat diriosem fore mortem crucis, quam ignis, ob ignominiam, ac durationem. Et observandum est ex Salliano Annal. tom. 2. anno mundi 2584. num. 127. ignis verbo in sacris Literis omne ultimum supplicium comprehendit. Vide infra, num. 14.

Crucis verò, vel furcæ patibulum omnium 5 turpissimum fuit supplicium, Just. Lips. ubi proxime, Farinac. d. q. 19. num. 11. Valenz. cons. 102. num. 129. Guazzin. d. cap. 4. num. 11. quod latius infra patebit. Gladii honestissimum, ac Nobilium gratiâ inventum supplicium. Valenz. n. 130. ubi post Just. Lips. comment. ad lib. 15. Annal. Taciti, adnotavit decorum magis esse gladio, quam securi jugulari. Ex quo deducitur decidendi ratio ad l. Aut damnatum 8. §. 1. ff. de poen. ubi qui gladio occidi præcipitur, securi cædi vetatur; fiet enim morienti injuria, si instrumento minus decenti perimeretur. Hodie securis usus in decapitandis delinquentibus non permittitur. Guazz. in d. cap. 4. in fin. & expressim interdicitur Hispana lege 6. tit. 31. part. 7. in fin. ubi Greg. Lop. gloss. 6. monet non licere iudicibus genus ultimi supplicii lege præscriptum immutare: quod si lex non assignet illud, sed tantaxat mortis poenam injungat ex usu receptis quam maluerint, poena rei qualitate imponere posse. Adde præmissa num. 2. in fin.

Illud commune fuit omnibus regulariter, qui 6 ultimo afficiebantur supplicio, ut prius flagellis, vel virgis acriter cæderentur, ut deducitur ex l. Paena 9. ff. ad l. Pomp. de parricid. l. unic. in princ. C. de mulier. que se prop. serv. junxer. Just. Lips. lib. 2. cap. 2. cum seqq. ubi de verberum discrimine, & lib. 3. cap. 2. Rosin. d. cap. ult. vers. Judicio facto, Solorzan. de crim. parricid. lib. 1. cap. 10. Petr. Fab. sup.

sup. cap. 6. & 7. quod tamen non perpetuum esse, sentit Lips. ibidem, & maxime locum habere posset limitatio, cum aliquis ad gladii mortem damnabatur, propter supplicii honestatem, & verberum ignominiam, l. Iustus Justianus 22. ubi Gloss. & L. D. ff. de iis, qui not. infam.

Ad Num. 1.

- 7 Ex hucusque traditis liquidò constat, furcarum supplicium Romanis satis cognitum ac frequentatum, cujus mentio fit in l. Moris 9. §. Iste ferè, ff. de poen. & aliis, quas D. Covar. in præfenti congestit, præter quem hoc ipsum observant Glossa in l. 1. C. de seditios. Just. Lips. de cruc. lib. 3. cap. 1. Rosin. sup. Larreategui Selectar. lib. 8. cap. 9. num. 19. Adrian. Turneb. adversarior. p. 1. lib. 15. cap. 3. Quæ poena & hodie assidua est ubique gentium, maxime in grassatores, ac fures, l. 6. tit. 31. part. 7. ubi Gregor. Lop. gloss. 6. Just. Lips. lib. 1. cap. 13. in fin. & lib. 3. cap. 7. Guazz. d. cap. 4. num. 8. & plures quos dedimus supra, lib. 2. cap. 9. n. 81.
- 8 De furcæ veteris, ac novæ forma fusè disserit Just. Lips. lib. 3. cap. 3. cum seqq. & cap. 7. inquit furcam novissimè inventam fore instrumentum ex triplici ligno forma jugi veteris confectum, cui appensi homines laqueo strangulantur. Furca apud Romanos una ignominiosa vocabatur, & alia poenalis, non quia hæc careret infamia, sed quoniam illa ad ludibrium, & irrisionem tantum portabatur à servis, qui leve aliquid admiserant, qui præconizantes proprias noxas per viciniam, furciferi dicebantur. Poenalis autem furca bajulabatur per vias publicas à reis ad mortem damnatis, ut sub ipsa cæderentur, qui inter pergendum ad patibulum locum flagellabantur. Just. Lips. lib. 3. cap. 1. & 2. de quo inferius, ubi D. Covar. furciferos servos memorat.

Ibi: Quo in loco infelicem arborem.

- 9 In felicem arborem furcam nuncupari, animadvertunt Gretser. de cruce, lib. 1. cap. 21. Just. Lips. lib. 1. cap. 1. ubi de cruce, Larreategui, ac Rosin. ubi proxime, Sallian. sup. tom. 5. anno 3601. n. 4. vel quia infelices efficit, vel quò loco fructuum ex ea insana, horridaque punitorum cadavera pendent. Integram verò seriè solemnium verborum, quæ Magistratus proferebant, ubi reus ultimo supplicio affici debebat, refert Rosin. d. cap. ult. vers. Judicio facto, quæ sic se habebant: Ilictor, colliga manus, verberato, capite obnubito, arbore infelici suspendito. Unde observant Gretser. & Sallian. ubi proxime, Romanis moris fuisse facies interficiendorum velare. Quomodo qui ad patibulum ducebantur, vexarentur, fusè tradidit Just. Lips. lib. 2. cap. 4. cum seqq. ubi de crucifigendis.

Ibi: Sed & furcam veteres.

- 10 De multiplici acceptione verbi Furca, videndus Calepin. verbo Furca, Turneb. sup. d. cap. 3. & part. 2. lib. 1. cap. 1. qui furciferorum servorum meminere, de quibus supra, num. 8. Furcæ expellere dicimur, cum maximo conatu, totisque viribus propulsumus, ut præfati docent Authores. Cur servi furcam ferre, ut dictum est num. 8. cogentur, tradit Petr. Gregor. lib. 37. cap. 2. num. 5.

nempe ut vicini ab eisdem caverent, quorum flagitia proprio propalabantur ore.

Ad Num. 2.

Crux pro furca quondam aliquando usurpabatur, teste Calepino verbo Furca, & verb. Crux, de quo Lips. lib. 3. cap. 4. ubi anidem fuerit patibulum, & furca. Sed & verbum Crux, omne tormentum, agonemque significat, Just. Lips. lib. 1. cap. 1. Calepin. & Nebriss. verb. Crux. Sic Matth. cap. 10. dicitur: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Plaut. Menach. prolog. ait: Aliqua mala crux semper est, quæ aliquid petat. Er apertius Terent. in Anular. cruces meretrices nuncupavit, quia premunt, ac nocent. Similiter Hispanè dicimus quem crucem ferre, si diu quomodolibet affligatur, quod verum est si vox hæc latè accipiatur; nam præscè sumpta est cruentus interitus in ligno. Just. Lips. ubi proxime, Theatrum vitæ humanæ verbo Crux, col. 1.

Rursus furca pro cruce nonnunquam accipiebatur, ut D. Covar. infra, num. 3. nos edocet, cui accedit Calepin. verbo Furca: ex quo venit ampliandum Consulti responsum in l. Moris 9. §. Iste ferè, ibi: Nec furca subjici, ff. de poen. nam quod de furca cavetur, & de cruce exaudiri debet, tum ob verbi naturam, & aptitudinem ad utrumque patibulum comprehendendum: tum ob rationem eandem ignominiam, quæ in hujusmodi suppliciis reperiebatur: quò loci animadvertendum est, Just. Lipsium lib. 3. cap. 7. existimasse in eo textu legendum, Nec cruci suffigi: quæ verba à Triboniano immutata asseverat, eo quòd sub id tempus jam sustulerat Constantinus crucis patibulum, & furcæ frequentabatur. At quomodocunque fuerit, tradita ampliatio æquè procedit.

Ibi: At cruci affigebantur clavis nocentes.

Sic plerumque eveniebat, sed consueverant etiam rei manibus, pedibusque ligatis crucifigi. Theatrum vitæ humanæ tom. 2. lit. C. verb. Crux, col. 1. lit. D. Just. Lips. lib. 2. cap. 8. & 9. & funibus alligati acrius cruciabantur. Idem d. cap. 8. qui fame, lanceis, aut à volucris dilaniati enecabantur. Just. Lips. cap. 12. & 13. Vide eundem lib. 1. cap. 4. ad ea, quæ D. Covar. hic subdit, & hanc distinctionem inter crucem, & furcam agnoscunt Rosin. d. vers. Judicio facto, Just. Lips. lib. 1. & 3. Larreategui d. cap. 9. à num. 17. Petr. Gregor. sup. lib. 31. cap. 17. num. 3. ubi quod acerbior erat crux, quam furca, ob durationem cruciatus (de qua statim) & plurium cruciario- rum meminit.

Ibi: Ex quibus locis apparet crucis supplicium.

Crucis patibulum immane, & acerrimum 14 habebatur. Cic. 5. in Verr. crudelissimum, ac terribissimum dixit: Jul. Paulus lib. 5. sentent. tit. 12. summum supplicium vocat, Just. Lips. lib. 2. cap. 1. poenam extremam, ignisque acerbioram, quia cruciatus cum vita magis protelatur; solebant enim cruciarii biduo, vel triduo superstites pendere, ut de Divo Andrea fertur, qui per tres dies supervixit appensus, Just. Lips. lib. 2. cap. 1. & 12. Unde